САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУҺУН
ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 121 (8229). ✦ 1997 сыл алтынньы 30 күнэ. Чэппиэр. ✦ Сыаната — 1084 солкуобай.

СУРУТУУ СЫАНАТА:

«САҤА ОЛОХХО»	—1 ыйга 12400 солк. 3 ыйга 37200 солк. 6 ыйга 74400 солк.
«САХА СИРИГЭР»	—1 ыйга 30000 солк. 3 ыйга 90000 солк. 6 ыйга 180 тыһ. солк.
«ЯКУТИЯ» хаһыакка	—1 ыйга 30000 солк. 3 ыйга 90000 солк. 6 ыйга 180000 солк.

Сурутуу болдьоҕо
ахсынньы 25 күнүгэр
бүтэрин умнубаккытыгар

„САҤА ОЛОХХО“ СУРУТУУНУ, ТАРҔАТЫЫНЫ АНЫ БЭЙЭБИТ ЫЫТАБЫТ

Улуустааҕы «Саҥа олох» хаһыат редакциятын уонна типография үлэлэригэр уларыйыылар таҕыстылар: бу тэрилтэлэр «САҤА ОЛОХ» РЕДАКЦИОННАЙ-ИЗДАТЕЛЬСКАЙ ХОЛБОҺУК буоллулар.

Иннэһиэн, редакциялар, типографиялар үп-харчы өттүгэр туруктара хаһааҥҥытааҕар да мөлтөөбүтүнэн, үгүс улуустарга курдук, 1998 сылга сурутууттан саҕалаан «Саҥа олох», «Саха сирэ», «Якутия» хаһыаттарга тэрилтэлэринэн, нэһилиэктэринэн, биирдиилээн дьонунан сурутууну, тарҕатыыны холбоһук аны бэйэтэ ыытар. Онон сибээстээн бу күннэргэ тэрилтэлэр салайааччыларын, нэһилиэктэр баһылыктарын кытта дуогабардар түһэрсиллэллэр.

«Саҥа олох» хаһыакка сурутуу сыл аҥарыгар сыаната 74400 солкуобай. Ким харчыта кыра ый айы суруттарыан сөп. Хаһыаты холбоһуктан кэлэн ылар буоллахха, сурутуу сыаната 70 тыһ. солкуобай. «Саха сирэ», «Якутия» хаһыаттарга «Союзпечать» отделениета 199900 солкуобайга сурутар эбит буоллаҕына, биһиги 180 тыһ. солкуобайга сурутууну ыытабыт. Ону тэҥэ холбоһукка кэлэн суруттарар кыах эмиэ баар. Холбоһукка кэлэн суруттарар кыахтара суох Чурапчы сэлиэнньэтин олохтоохторо 21-332, 21-358 телефоннарга сакаас биэрдэххитинэ, дьиэлэригэр тиийэн сурутууну ыытабыт.

Редакция айар үлэһиттэригэр сорох уларыйыылар эмиэ таҕыстылар. Хаһыат үлэтин тупсарарга болҕомто уурулунна уонна маныаха ааҕааччыларбытыттан этиилэргитин, баҕарыыларгытын, сабаалаларгытын күүтэбит.

Ытыктабыллаах ааҕааччыларбыт, тэрилтэлэр, нэһилиэктэр бэчээти ылыыга үлэ бу саҥа көрүҥүн өйүөхтэрэ, ситиһиилээхтик олоххо киирэригэр көмөлөһүөхтэрэ диэн эрэнэбит.

«Саҥа олох» редакционнай-издательскай холбоһук.

Чурапчы улууһун дьаһалтата

ДЬАҺАЛ

№ 451 Алтынньы 29 күнэ, 1997 с.

«Саҥа олох», «Саха сирэ», «Якутия» хаһыаттарга суруттарыы туһунан

1. Бары нэһилиэктэр баһылыктара «Саҥа олох», «Саха сирэ», «Якутия» хаһыаттары 1998 сыл бастакы аҥарыгар суруттарыыга «Саҥа олох» редакционнай-издательскай холбоһугу кытта дуогабардаһан, нэһилиэнньэ киэҥ араҥатын тардан ыытаргытыгар.

2. 1998 с. бастакы аҥарыгар суруттарбыт хаһыаттаргытын «Саҥа олох» холбоһуктан издэлэрэ инкитэ ылларары, дуогабарга ыйан туран, хааччыйаргытыгар.

3. Бу дьаһал олоххо киириитин хонтуруоллааһыны улуус дьаһалтатын баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Ермолаева Е. Н. сүктэрэргэ.

Улуус дьаһалтатын баһылыга А. А. ШАДРИН.

ҮҮНҮҮ-97

ХОМУУР ҮЛЭТИН ТҮМҮКТЭРЭ

Улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениетыгар күһүҥҥү хомуур үлэлэрин түмүктэрэ сыыппараларынан чуолкайданан эрэллэр.

Онно көстөрүнэн, күһүҥҥү хорутуу 919 гектарга ыытылынна. Ити иһиттэн 292 гектарын «Ремтех» хааччахтаммыт эппиэтинэстээх общество (ХЭО) баазатыгар тэриллибит МТС оҥордо. Бу Чурапчы сэлиэнньэтин эгэлинээҕи уонна Ньыдьыты бааһыналарыгар. Ону тэҥэ балачча үлэлээбит хаһаайыстыбанан «Агро» ассоциацияны ааттыахха сөп. Манна күһүҥҥү хорутуу 450 гектарга барда. Оттон бу үлэ «Мындаҕаайы» табаарыстыбаҕа 80 гектарга эрэ толоруллунна.

Ыраас паары хорутуу 1390 гектарга ыытылынна. Хатылыга «Бааһына» ХЭО 300, Одьулууҥҥа «Бурдук», «Комплекс» бааһынай хаһаайыстыбалара уонна «Мындаҕаайы» табаарыстыба 100-түү гектарга, Болтоҥоҕо «Өрүүнэ» 180, Мырылаҕа «Бурхаанай» 350 уонна Сылаҥҥа «Куолас» 130 гектарга ыыттылар.

Итиннэ эһиилги үүнүүгэ анаан 2300 гектар бэлэмнэммит сирдээхпит. Улууска барыта 8918 гектар бааһына сирэ баарыттан 4000 гектар курдуга хаалар туруктаах. Кытаанах, Кылааннаах, Чакыр, Хайахсыт, Бахсы нэһилиэктэрэ бааһынаҕа үлэни олох хааллардылар. «Ремтех» ХЭО-ҕа тэриллибит МТС бу саҥа салаа производствоны күүһүрдэн, эһиилгиттэн ыла хаһаайыстыбалары, нэһилиэктэри кытта дуогабардаһан, холобур, Толоон, Хатылы, Сылаҥ нэһилиэктэрин быраҕыллыбыт бааһыналарын чөлүгэр түһэриигэ үлэлэһиэхтээх. Быйыл ити эрэ тэринэн күһүҥҥү хорутууга кытынна.

Туорахтаах культуралар 2037 гектартан хомулуннулар. Валовойунан 2955 тонна бурдук, ол эбэтэр гектар ахсыттан ортотунан 14,5-тии центнер үүнүү ылылынна. Ол иһиттэн биирдиилээн хаһаайыстыбаларынан эттэххэ, «Бурхаанай» ХЭО (салайааччы И. Г. Федоров) гектартан 21-дии, бааһынай хаһаайыстыбалартан «Комплекс» (М. П. Михайлов) 18-тыы центнери ылары ситистилэр. Оттон Сылаҥтан «Куолас» бааһынай хаһаайыстыбата (П. Д. Трофимов) баара суоҕа 7-лии центнер эрэ бурдугу ылла. Бу быйылгы курдук үүнүүлээх сылга улахан хаалыы.

Улуус хаһаайыстыбалара сиэмэҕэ анаан 517 тонна бурдугу маҥхааһайдаатылар. Сиэмэ ыраастааһына ыытылынна. Билиҥҥитэ ситэтэ суох дааннайынан, 60-ча тонна сиэмэ бурдук күһүҥҥү бастакы ыраастааһыны барда. Сааскы ыраастааһын ылар ирээтэ улахан буолуоҕа. Сиэмэни кондициятыгар тиэрдэргэ элбэх сыралаах үлэ күүтүллэр. Сиэмэттэн ордубута фураж бурдук быһыытынан туһаныллыа. Холобур, 130 тоннаны сүүрүк сылгыларга, 104 тоннаны Бүлүүгэ, 100 тоннаны нэһилиэнньэҕэ атыыга анаан, 140 тоннаны хаһаайыстыбалар учредителлэригэр, сороҕу бартерга, хамнас быһыытынан дьэһимиэн сиэмэтин атастаһыыга барыаҕа. Мантан ылыыга-биэриигэ хайы-үйэ хамсаата. Быйыл уута барбыт Бүлүү бөлөх улуустарын хаһаайыстыбаларыгар 1000 тонна фураж бурдугу биһиги улуустан биэрэргэ Тыа хаһаайыстыбатын министерстволарыгар сайаапка түһэрэн турабыт, ону таһынан 200 тонна күөх үүнээйигэ, 400 тонна соломоҕо докумуоннаспыппыт эрээри, ылыыта кыра. Билиҥҥитэ, үөһэ ахтыллыбытын курдук, 104 тоннатын эрэ ылан тиэйдилэр. Сүөһү аһылыгар буолар күөх үүнээйини, соломону буоллаҕына букатын да аккаастыыллар.

Улууска сүөһү аһылыгын бааһынаттан ылыыта үлэбитин аҕыйахха, күөх үүнээйи 438 гектартан хомулунна, ити иһиттэн 375 гектара уһун ардахтартан бурдук сытан уонна туораҕа ситэ сиппэккэ оттуу хомулунна. Итиннэ 520 тонна күөх үүнээйи ылылынна, ону таһынан «Мындаҕаайы» табаарыстыба бэлэмнээбитинэн 900 тонна силостээх.

Оҕуруот хаһаайыстыбата. Хортуоппуйга олгөм үүнүүлээх сыл. Валовойунан 408 тонна, гектартан 107-лии центнер ылылынна. Мантан 293 тоннаны атыылааһына, 60-70 тонна курдуга кыһыҥҥы-сааскы атыыга анаан бадыбааллана, Сиэмэҕэ 115 тонна уурулунна. Оттон хаппыыстаны, сүрүннээн, «Мындаҕаайы» табаарыстыба, «Адаам» уонна кыралаан дьаарыктанар «Эргис» (Соловьев), «Куолас» (Сылаҥ) бааһынай хаһаайыстыбалара үүннэрдилэр. Валовойунан 143 тонна хаппыыста быһылынна. Ол иһигэр «Мындаҕаайы» табаарыстыба уонна «Адаам» бааһынай хаһаайыстыбата биирдии бэйэлэрэ 70-нуу тоннаны ыллылар, «Эргис» 2 уонна «Куолас» 1 тоннаны. Хаппыыста атыыга батарылынна, ону сэргэ «Адаам» хаһаайыстыба 30-ча тоннаны бадьбааллаата.

Чуолкайдаммыт дааннайынан, 30682 тонна от бэлэмнэннэ. Ол иһиттэн бааһынай хаһаайыстыбаларын ирээттэрэ 10019, нэһилиэнньэ киэнэ 18202, табаарыстыбалар киэннэрэ 2461 тонна.

Көстөрүн курдук, быйылгы күһүҥҥү хомуур үлэлэрин түмүктэрэ сүрүн көрдөрүүлэргэ куһаҕана суохтар. Кылаабынайа, эһиилги үүнүүгэ анаан бэйэ сиэмэ бурдугунан, хортуоппуйунан хааччыллыбыт. Арай бэйэ икки ардыгар улууска хаһаайыстыбалар дьэһимиэн бурдугу булуохтара, атастаһыыга ордоттон үлэлэһиэхтэрин наада. Бу Болтоҥо уонна Болугур нэһилиэктэригэр баар. Иннэһинэн, ыһыы иннин кэннинэ, быраҕыллыбыт бааһыналары туһаҕа таһаарыыга үлэ кэскиллээхтик билиҥҥиттэн толкуйданыахтаах. Быһата, сүрүн баайбыт сир-уот, бааһына, ходуһа көдьүүстээхтик туһаныллыыларыгар кыһамньы улаатыахтаах.

Е. КОРЯКИНА,
тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай агронома.

СГУ ПРОФЕССОРА ААН ДОЙДУТААҔЫ АКАДЕМИЯ КОРРЕСПОНДЕНТ-ЧИЛИЭНЭ БУОЛЛА

МОСКВА. РНА Этнологияҕа уонна антропологияҕа институтугар «Этническэй психология уонна общество» диэн көрүүттэр икки ардыларынааҕы научнай-практическай конференция түмүктэннэ. Итиннэ психологическай наука доктора, СГУ профессора Анастасия Ононешникова, СГУ старшай преподавателэ Аида Егорова, РНА Этнологияҕа уонна антропологияҕа институтун аспиранната Күннэй Григорьева кыттыыны ыллылар.

Конференцияҕа профессор А. Ононешниковаҕа Педагогическай үөрэхтээһин аан дойдутааҕы академиятын корреспондент-чилиэнин дастабырыанньата уонна диплома туттарылынна.

БЭЙЭНИ ТУРУОРУНУУ

ДЬОКУУСКАЙ. СР Государственнай (Ил Түмэн) быыбарын туһунан сокуон бэйэни бэйэ туруорунар быраабын эмиэ биэрэр. Ити быраабынан туһанан, докумуоннарын уокуруктааҕы быыбар комиссиятыгар туттардылар:

Енинеев Рустам Амерзянович, Дьокуускай к. дьаһалтатын баһылыгын правовой боппуруостарга көмөлөһөөччүтэ — Дьокуускай 3 №-дээх киин быыбардыыр уокуругар;

Татаринов Степан Спиридонович, көҥүл журналист — Дьокуускай к. 4 №-дээх Ярославскайдааҕы быыбардыыр уокуругар.

СИА.

СОКУОН БАРЫЛЫН ДЬҮҮЛЛЭСТИЛЭР

Алтынньы 20—21 күннэригэр Мэҥэ-Хаҥалас улууһун киинигэр Майаҕа киин эҥээр улуустар дьаһалталарын уонна нэһилиэктэрин баһылыктарын зональнай сүбэ мунньахтара буолла. Маннык түмсүүлэр СР Президенин быһаарыытынан хос да сиргэ бөлөхтөрүнэн ыытыллыахтара. Манна ыҥырыллыбыт мунньахха Правительство чилиэннэрэ, министерстволар уонна ведомстволар бэрэстэбиитэллэрэ кыттыыны ылыллар.

Сүбэ мунньах кыттыылаахтара бастакы күн нэһилиэктэринэн сылдьан тыа дьонун олохторун-дьаһахтарын, үлэлэрин-хамнастарын, баһылыктар ыытар үлэлэрин кытта билсистилэр. Иккис күн республика Президенин олохтоох бэйэни дьаһаныы туһунан Ыйааҕы уонна «Олохтоох бэйэни дьаһаныы туһунан» СР Сокуонун барылын дьүүллэһиигэ анаата.

Сүрүн дакылааты СР Правительствотын Председателин солбуйааччы Е. С. Никитина оҥордо. Кини төһө ахтыллыбыт Ыйаах уонна Сокуон барылын сүрүн балаһыанньаларыгар тохтоото.

Хос дакылааты бастакынан оҥорбут СР тыа хаһаайыстыбатыгар уонна аска-үөлгэ министрэ И. С. Сивцев улуустарга баар тыа хаһаайыстыбатын тэрилтэлэрин бэйэни дьаһаныы усулуобуйатыгар үлэни-хамнаһы тэрийиилэрин сорҕутун быһаарда. Нэһилиэктэргэ биир кэлим—нэһилиэк баһылыгын дьаһайара ордугун, кинилэрин улуус дьаһалтатын баһылыга аныыра тоҕоостооҕун бэлиэтээтэ.

Үөрэх министрэ Е. И. Михайлова үөрэх системэтын билиҥҥи туругун кэпсээтэ, бэйэни дьаһаныы соруктарыгар тохтоото. Оскуолалар материальнай базалара аһара эстэрдилэр. Тыа сирин оскуолаларын 22 эрэ бырыһыана билиҥҥи көрдөбүлгэ эппиэттииллэр. Үп-харчы кырыымчык, кадрдар тиийбэттэр. Маннык балаһыанньаҕа олохтоох дьаһалталар өттүлэриттэн үөрэх-иитии тэрилтэлэригэр ахсааныт [illegible] сүбэлээн биирдэ үлэлээһин эрэйиллэр. Иннинэтин төрөппүттэр оҕолорун үөрэттэрэр хайысхаларын, үөрэх программатын бэйэлэрэ талар усулуобуйалара тэриллиэхтээх.

Үп министерствотын управлениетын начальнига П. Т. Тумусов Саха республикатын бюджетын структуратын билиһиннэрдэ, нолуоктан киирэр [illegible] үбү туһаныыга ханнык өлүүлэр (долялар) улуустарга хаалалларын, ону хайдах туһаныахха сөбүн туһунан быһаарда.

Энергетика уонна коммунальнай хаһаайыстыба госкомитетын управлениетын начальнига Л. Скрябыкин бэйэтин этиитигэр улуус [illegible] дьаһалтастарын [illegible] һох, коммунальнай хаһаайыс[illegible] сөбүлээтэ.

ЗОНАЛЬНАЙ СҮБЭ

[illegible] дьыалаларын хайдах буолуохтааҕар туһаайда. Бу тэрилтэлэр объектара, техникалара, баар матырыйааллара олохтоох дьаһалталар балансаларыгар кинилэр бас билиилэригэр бэриллиэхтэрэ.

Дакылааттары дьүүллэһиигэ барыта 17 киһи тыл этэ. Онно кыттыбыт нэһилиэктэр баһылыктара, улуустар дьаһалталарын үлэһиттэрэ, сүнньүнэн бүгүҥҥү баар балаһыанньаттан астымматтарын биллэрдилэр. Бэйэни дьаһаныы Ыйааҕа тахсыбыта сэттээх, кэмигэр ылыллыбыт дьаһал этэ эрээри, олоххо киирэтэ уустуктардаах буолла. Ханнык баҕарар уураах, ыйаах толоруллуутунан күүстээх. Оттон билиҥҥи усулуобуйаҕа ылыллар дьаһаллар барылара үп-харчыттан тутулуктанан туолбакка туормастанан хаалаллар. Тыл эппиттэр бу проблеманы көннөрөргө туруорустулар, сокуоҥҥа үбүнэн-харчынан хааччыллыы боппуруоһа олохтоохтук киирэрин туруорустулар. Мантан аллара кинилэр этиилэриттэн сүүмэрдээн биэрэбит.

Дьүүллэһиигэ бастакынан тыл эппит Мэҥэ-Хаҥалас улууһун дьаһалтатын баһылыга А. М. Попов улуус олоҕун-дьаһаҕын туһунан билиһиннэрдэ. Билиҥҥи уустук, дьон өй-санаа өттүнэн буталлыбыт, өйөбүлгэ наадыйар кэмнэригэр олорор сиринэн (түөлбэнэн) үлэни күүскэ тэрийэр наадатын тоһолоон бэлиэтээтэ. Салгыы кини бэйэни салайыныы иннигэр статуһу үрдэтиигэ үлэ наадатын, баһылыктары быыбардааһынынан талар ордук буолуутун, нэһилиэктэр сходтарын ахсаан өттүнэн талларыга быраһыаннар сыһыа оҥоһуллубуттарын бэлиэтээтэ.

Үүс-Алдан улууһун дьаһалтатын баһылыгын солбуйааччы Н. Н. Колодезников сокуоннар олоххо киирбиттэригэр үп өттүнэн өйөбүл наадатын, бэрэстэбиитиллэригэр үп өттүнэн өйөбүл наадатын, бэрэстэбиитэллэригэр үп өттүгэр [illegible] үлэлэрин күүһүрдэргэ, сходтары тэрийэр органнар үлэлэрин күүһүрдэргэ, сходтары таба туһанарга этэ.

Мэҥэ-Хаҥаластан Малдьаҕы нэһилиэгин баһылыга И. Н. Сыромятников бастатан туран, нэһилиэк кыраныыссатын чуолкайдыыр быһаарыы наадалаах тыгар тохтоото, Сокуон барылыгар нэһилиэк дьаһалтатын бас билиитигэр бөһүөлэк чэрчитин иһинэн киирэр сир барыта бэриллэр диэн көннөрөргө туруорусса.

Бүлүү улууһун Чакыр нэһилиэгин баһылыга А. М. Кириллин бэйэни салайыныыга үп-харчы быһаарар оруолланаҕын бэлиэтээн туран, бу сыалга олохтоох нолуоктартан нэһилиэк дьаһалтатыгар хаалларарга этэ. Салгыы Дьокуускай куоракка тутуу күүскэ ыытыллыбытынан, аны тыа сирдэригэр болҕомтону уурар кэм кэлбитин санатта.

Таатта улууһун Дьохсоҕон нэһилиэгин баһылыга М. Л. Архипов нэһилиэктэргэ билиҥҥи кэмҥэ бэрээдэк боппуруоһа күүскэ турарынан, сокуоҥҥа киллэрэн туран, участковай милиционер штатын көрөргө туруорусса. Бары дьаһалталар дьиэлэрэ көрдөбүлгэ эппиэттиир вывескалаах, Государственнай былаахтардаах буолуохтаахтарын ыйда.

Аллараа Бэстээх бөһүөлэгин дьаһалтатын баһылыга А. П. Тимофеев бэйэни салайыныы сокуона ылыллыбытын кэнниттэн үлэҕэ киирэригэр уһун кэмигэ наадыйарынан, экспериментальнай бөһүөлэктэри, нэһилиэктэри тэрийэлиир наадалааҕын этэ. Маныаха киһи дьаһайар бөһүөлэгэ бары өттүнэн табыгастааҕын дакаастаата.

Мунньаҕы түмүктүүрүгэр Е. С. Никитина бу түмсүүгэ этиллибит санаалар Сокуон оҥоһуллуутугар учуоттаныахтара диэн эрэннэрдэ, бу боппуруоска нэһилиэнньэни киэҥник араҥатын тардыы, тыа сирин олохтоохторун бэйэни дьаһаныыга киирэргэ бэлэмнээһин наадатын бэлиэтээтэ.

А. СЛЕПЦОВ.

ПАРТИЯ, ҮЛЭ БАЙЫАҺА

ОКТЯБРЬСКАЙ РЕВОЛЮЦИЯ 80 СЫЛЫН КӨРСӨ

Бүгүн Чурапчыбыт сиригэр кыһыл көмүһэ, атын да баайа суоҕун иһин, үөстэн түспэккэ ахтылла сылдьар, дьоһун олоҕу олорбут, ураты үтүөлээх-өҥөлөөх, чаҕылхай дьоннордоох. Онтун дьоннортон биирдэстэринэн Г. К. Пинигини ааттыам этэ.

Дьөгүөр 1909 сыл кулун тутар ый 21 күнүгэр Төлөй нэһилиэгэр Араҥастаах алааска элбэх оҕолоох Суоппуйа уонна Хаппытыан Пинигиннэр кэргэттэригэр иккис оҕонон төрөөбүтэ. Дьоно ыаммат-түгэммэт буоланнар, убайа Өндөрөйдүүн олохтоох баайдарга кыраларыттан хамначчыттаабыттара, олох кыһалҕатын эрдэттэн билбиттэрэ.

Уон аҕыс саастарыгар диэри Дьөгүөр оскуола дьаалын билбэтэҕэ, үөрэҕэ суохтары үөрэхтээһиҥҥэ хабыллан ааҕар, суруйар буолбута, ШКМ-ҥа киирэн иккис кылааска быһа ылыллан, үһүс сылыгар төрдүс кылааска үөрэнэн иһэн тохтуурутгар тиийбитэ. Итиннэн ыла билиитин-көрүүтүн кинигэ, хаһыат ааҕан уонна полит-куруһуокка үөрэнэн үрдэтиммитэ.

Пинигиннэр дьиэ кэргэттэрэ былаас эйэтүүнэн олбүгэ сирдэнэн-уоттанан, сааллыы дьиэ туттан, сүөһү-аһ иитэн бэрт-баачча ыал буолбуттара. Кинилэр нэһилиэктэригэр биир бастакынан сири холбоон оҥорор табаарыстыбаны тэрийэн, элбэх ыаллары батыһыннарбыттара.

Дьөгүөрү сүүрбэ саастааҕар комсомол кэккэтигэр ылбыттара, сотору буолаат, комсомольскай тэрилтэ секретарынан талыллан, эгэрдэ дьалы, комсомольскай үлэни күүстүү оргутуута. Комсомольскай үлэтин туһунан маннык ахтан кэпсээбиттээх:

Сотору-сотору кыһыл субуотунньуктары, күүрээннээх күннэри тэрийэрбит. Биһиги, комсомольскай активистар, нуорманы, үлэ былаанын икки, үс бүтэрэрбит. Колхоз тэриллибитин кэннэ элбэх чөлөһүн күнүн пахсыыга куоталаһыыны тэрийэрбит. Ол түмүгэр комсомолецтары барыларын кэриэтэ уопсай мунньаҕынан ударник оҥортообуппут. Ааҕарга-суруйарга үөрэтэн, балаҕаттан хотону арааран, [illegible] муосталатан, ыраастык олорору ситиһэрбит. Спектакллары, концертары бэлэмнээн нэһилиэктэргэ кэрийэрбит. Хаарты оонньуутун сөбүлүүр эрэ иһим да, комсомолец буолан туран, аны хаартыһыттары тутарбыт. Онтон да атын араас үлэлэри тэрийэрбит. Түөртүү, биэстиис чаас эрэ утуйаат, үлэҕэ турунарбыт. Итэҕэлэри эргитэ санаатахпына, билигин бэркиһиибин.

1931 сыллаахха нэһилиэктэрибэр бастакы кыра колхозтары тэрийсэн саҥа үлэлээн эрдэхтэринэ комсомолецтары Алдан көмүһүн хостооһунугар барарга ыҥырыы тахсыбыта. Дьөгүөрдээх баһыа буолан эрэ барааары комсомол райкомун быһаарыытынан Дьокуускайга киирбиттэрэ. Ол эрээри кинилэри Алдаҥҥа ыыппатахтара. Куорат бэйэс [illegible] маҕаһыынын бадыбаалын хаһыытыгар үлэлээбиттэрэ. Онно Дьөгүөр 11 киһилээх бирикээдэни салайбыта. Икки сыл устата уонунан дьыалары, эргиэҥҥэ аналлаах маҕаһыыннары булуустары уонна элбэх ахсааннаах ыскылааттары, сарайдары туппуттара. Ити кэннэ 1932 сылтан партия чилиэнигэр кандидат, актыыбынай комсомолец Дьөгүөр Пинигини Горхонскай оройуонугар колхозтары тэрийэргэ сорудахтаабыттара. Киһи ааҕар балаҕан сэбиэдиссэйинэн үлэлии-үлэлии ити сорудаҕы икки сыл устата энкилэ суохтук толорбута. Эдэр, үүнэр кэскиллээх ычча партийнай үлэһиттэри бэлэмниир оскуолаҕа үөрэххэ ыыппыттара. Үһүс курска үөрэнэ сылдьыттаҕына, оскуоланы уларытан тэрийэннэр, үөрэҕин ситэрбэтэҕэ. Үлэҕэ аналлаах Алданыгар дьэ тиийэн кэлэр. Ааҕар балаҕан сэбиэдиссэйинэн, онтон бөһүөлэк управлениетын кадрга отделын сэбиэдиссэйин солбуйааччытынан үлэлиир. Бу үлэлии сылдьан 1937 сыл бэс ыйыгар ССКП чилиэнигэр ылыллар. Онон Советскай Союз Коммунистическай партиятыгар баара буоллар, киһи кэккэтигэр сылдьыбыта 60 сылын туолбут буолуохтаах этэ.

Георгий Капитонович 1937—1940 сс. республика юстициятын народнай комиссариатыгар ыстаарсай консультанынан, отдел сэбиэдиссэйинэн, оройуонугар адвокатынан үлэлээбитэ. 1938 сыллаахха юридическай оскуоланы үөрэнэн бүтэрэн, юрист идэтин ылар. Онон тустаах үлэтин тайыҥан элбэх сылларга адвокаттаабыта. «Пинигин адвокатынан» республикаҕа киэҥник биллибитэ. 1942 сыллаахха Чурапчы лесхоһун начальнигынан, Советскай Армия кэккэтигэр ыҥырыллыар диэри Кэбээйи оройуонун Советын исполкомун председателин солбуйааччытынан эҥэрдээн үлэлиир. Ити сылларга күүс өттүнэн көһөрүллэн тиийбит биир дойдулаахтарыгар үгүс өрүттээх матырыйаальнай көмөнү оҥорторон, күүһэ-көмө буолан, элбэх колхозтаахтар истиҥ махталларын ылбыта.

1944 сыллаахха Советскай Армия кэккэтигэр ыҥырыллан, саахыаннан бэсколоонуор диэри Забайкальскай байыаннай уокуругар сулууспалаабыта, сэрии ыарахаттарын, кыһалҕаларын билбитэ. Японияны милитаристарын үлтүрүтүүгэ актыыбынайдык кыттыбыта.

Армияттан дойдутугар этэҥҥэ эргиллэн кэлээт, бастаан ССКП райкомугар инструкторынан, онтон 1946 сылтан пенсияҕа тахсыар диэри барыта 34 сыл иһиттэн 20 сылын Чурапчы, Таатта лесхозтарыгар директорынан, таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Пенсияҕа тахсан да баран, сайыҥҥы ыйдарга лесхозка ойуур баһаарын остуорожунан 1984 сылга диэри үлэлээбитэ. Киһи көҕөрө суутуннуур күөх сотко тайҕаны харыстааһыҥҥа бүтүн олоҕун, үлэтин анаабыта. Ойуур хаһаайыстыбатыгар энкилэ суох үлэ иһин иһин Үлэ Кыһыл Знамята орденынан наҕараадаламмыта, «Россия ойуурун хаһаайыстыбатын туйгуна» ааты ылбыта.

Кэргэнэ Елизавета Александровналыын 40 сыл иллээхтик олорбуттара. Сыдьаар ыалдьыттаах, хонор хонноолоох, бастыҥ астаах-үөллээх ыаллара, этэстара-доҕоттоло элбэҕэ. Кинилэртэн Е. М. Филипповы, И. И. Сивцевы, Е. И. Макаровы, тааттаалартан П. П. Даниловы, С. Ф. Сивцевы, С. Г. Жирковы, лесхозка иитэн-үөрэтэн үлэһит оҥорон таһаарбыт И. В. Лазуновы о. д. а. истинэн ахтара. Уонтан тахсата оҕоломмуттарыттан үс оҕону—Эдуарды, Гошаны уонна Лиданы—улаатыннаран, үөрэттэрэн үлэһит, ыал-дьон оҥортообуттара, биэс сиэн эбээтэ, эһээтэ буолбут дьолломмуттара. Кэргэнэ өлүөҕүттэн уонна сааһыран, көрөрө-истэрэ да мөлтөөн, кыра оҕотугар түспүтэ, кыыһа Лида көрүүтүгэр киирбитэ. Ол да иһин буолуо, киһи 88 сааһыгар тиийэн сылаастык, сымнаҕастык сытан өрто дойдуттан бардаҕа.

Г. К. Пинигин бэйэтин бириэмэтин бэриниилээх сылаатынан буоларын бүттүүн олоҕунан бигэргэттэ. Кини Аҕа дойду сэриитин II степеннээх, Үлэ Кыһыл Знамята орденнарынан, элбэх ахсааннаах үлэҕэ килбиэнин иһин уонна үбүлүөйүнэй медалларынан наҕараадаламмыта, социалистическай куоталаһыы кыайыылааҕын хас да знагын, Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин Президиумун Бочуоттаах грамотатын тутпута. «ССКП кэккэтигэр 50 сыл» знагы бастакынан ылбыта, оройуон Бочуоттаах кинигэтигэр киллэриллибитэ.

Партия, үлэ актыыбынай байыаһын сырдык мэтэ сүтүө биһиги өйбүтүттэн-санаабытыттан сүтүө суоҕа.

Н. КЛАДКИН,
тыыл уонна үлэ ветерана, хаһыат общ. корр.

САХАЛЫЫ КОНСТРУКТОР

«Мичил» уһуйаан киэн туттар, таһаарыылаах үлэлээх тэрилтэлэриттэн биирдэстэрэ. Манна барыта 20 үлэһит кырачааннар тустарыгар күүскэ ылсан үлэлииллэр. Чурапчы сэлиэнньэтигэр бу уһуйаан атын тэрилтэлэртэн урутаабыт киин ыччаттары сахалыы үөрэтиигэ-иитиигэ биһиэхэ холобур буолар. Кинилэр сэбиэдиссэйэ М. Н. Яковлева автордаах «Саха ыалын тиэргэнэ» конструктор итэр-үөрэтэр суолталаах оонньуур быһыытынан биһирэннэ, харыы-уһаба республикаҕа тарҕанан эрэр. Мин бу оонньуур туһунан кылгастык суруйабын.

Конструктор оҕону кыра сааһыттан айылҕатыттан көрөн тэлгэһэ тэриллэригэр өбүгэ сааҕыттан тэриттэммит ыйаандар уус ытастары билиһиннэрэр, өйдөтөр соруктаах. Мэлдьэх буолбатах, бэйэм, аны да дьон маны үчүгэйдик билбэппит.

— Оонньууру Чурапчытааҕы спортивнай интернат-оскуола маастарыскыайыгар чэпчэки бас маастар оҥортордубут. Оҕо быһыйыныгар тарбахтарынан маҕтаары биир-биир өттөөн, чертеж көрүү сааһылыырыгар өйдүүр дьоҕура, оонньуур кэмигэр саастыылаахтарын кытта кэпсэтэн, сэһэннэн, санарар дьоҕура сайдар. «Тиэргэни» намыһах остуолга эбэтэр муостаҕа тутуохха сөп. Оонньуу бириэмэтигэр киһи оҕолор атыыларыгар баара улахан оруоллаах. Кини кэмпүтүнэн кырачааннар ахсааны, иэйиини, хайысхаларын бэлэмнээн, сыһыаннаһыы кэнниттэн үөрэнэллэр, — диэн Марианна Николаевна биллэрэр.

Оҕо, холобур, балаҕаны, хотону тутарыгар баҕанатын, эркинэ, оһуота, түннүгэ, оһоҕо — барыта туһунан сыдьаалларын булан, холботолуох оҥорор. Аны ампаары тутарыгар аһылаат тиһэрэр, муоста баалкытын уурар, муосталыыр, кыстаастык эттэххэ, сиэ-биир-дьиэннэх ампаары тутарга тэһэрүүлэр уһалэри оҥорор. Ол кэннэ оҕо тиэргэни күрүөлүүр, баҕаналар үүттэригэр сиэрдийэ маастары киллэртэн силбиир, дал, ыһыах күрүөлэрин оҥорор. Салгыы сэргэ туруоруллар, оҕо сэргэ туруоруутугар туттуллар сиэри-туому билэригэр эмиэ болҕомто уураллар. Өбүгэлэрбит таҥаһаларыгар ньыс мөһү, дулҕа, хардаҥас маастары, оҕус, ат сыарҕаларын мээнэ түбэһиэх туруорбаттара, барыта анал миэстэлээх буолара. Конструктор бу быраабылалары эмиэ билиһиннэрэр сыаллаах. Оҕолор тиэргэн тутуутун бүтэрбиттэрин кэннэ бэйэлэрэ кууккула оҥостон ыал буолан оонньуохтарын сөп. Автор кэпсиирин истиэххэ:

— Бу оонньууру кырдьаҕастарбыт кэпсээннэрин уонна сиэр-туом туһунан научнай литератураларга туһанан оҥордубут. Билигин конструктор биһиги улууспут, Мэҥэ-Хаҥалас, Горнай, Таатта улуустарын уһуйааннарыгар оонньонор. Психологическай наука кандидата, биһиги биир дойдулаахпыт А. П. Оконешникова «Оонньуулар уонна оонньуурдар» («Игры и игрушки») диэн Китайга ытыллар аан дойдутааҕы быыстапкаҕа кытта барыахтаах. «Саха ыалын тиэргэнэ» конструктор-оонньуур бу быыстапкаҕа туруоруллуохтаах.

Эрдэ этан аһарбытым курдук, «Мичил» уһуйаан кэс бииргин куруһуогар; дьарыгар сахалыы элементтэри кыбытан үөрэтэр. «Хабаайын — таҥаратыла» диэн этиллэр. Мичилдэр сахалыыга охтубуттар, таҥастарыттан да көстөр. Ол курдук, ол буор иһигэр кэлэ оронордоох, остуоллаах, олоппостордоох балаҕан, долбуруктардаах хотон бааллар. Бу балар эмиэ бары быраабылалары тутуһан оҥоһуллубуттар. Таҥаһыга сыаһа, ынах оонньуурдар тураллар. Сэргэ, ньыс мас, лаабыс — барыта орунугар. Оҕолор мэнэ быһымлаах сыыртан сырылыы оонньууллар.

— Манна барыта Н. Е. Макаров салайааччылаах «Тойтоһу» оҕолонук хаһаайыстыбата тутта. Чуолкайдары эттэххэ кини сайынгы үлэ-сынньалаҥ дьарыгын оҥордо. Оҕолору уһаланнгы З. Н. Федорова, В. Н. Кривошапкина туох баар сатабылларын, билиилэрин ууран, бу үчүгэйкээн бэлэлэхэ комплексы тутан биэрдилэр, кинилэргэ махталбыт муҥура суох. Манна өссө эбии балаҕан иһин муосталанан, көмүлүөк оһох туруоруллан, дьиҥнээх саха ыала олорор тиэргэнин курдук буолуохтаах.

Онтон конструктор-оонньуурбутугар төннөн кэлэн, кинини бары сөбүлээн өйдөөн. Отын да уһуйааннар сакаастаан, үлэлэригэр туһаныахтарыгар, кырачааннар да сөбүлүүллэригэр саарбах суох.

О. ЕВГРАФОВА.

ИҺИРЭХ ТЫЛЫНАН

ИЭРИМЭ ДЬИЭНИ ИЧЧИЛЭЭН

Оҕох олоруу — кэпэ хонууну туораабын буолбатах диэн мээнэҕэ эппэттэр. Оттон 40-тан тахса сыл уһук бурууну ункаарытан, алаһа дьиэни арчылаан, 6 уол, 5 кыыс оҕону төрөтөн, иитэн киһи хара өҥүртоон, 27 сиэн инникэмтэстик, сылаастык кууһарытан кэлэ үөрэр-көтөр киһиэхэ эрэ барыыллар тиксибэт эрчимнээх дьон буоллаҕа... Бу улууспут биир сэмэй нэһилиэгэр, ырыаҕа ылламмыт, холоонно холбоннор Аммы өрүс үрдүгэр турар Мындаҕаайы бөһүөлэгин ытык-мааны кырдьаҕастарыгар — Харитона Ивановна уонна Михаил Михайлович Дьячковскайдарга тиксибит дьол.

Оруобуна 44 сыллааҕыта Хадаартан төрүттээх, тутаайах Мэхээлэ Мырыылааттан төрүттээх эдэркээн кыыһы Харытыанаҕы көрсөн, таптаһан, 1953 сыллааххе олохторун холбообуттара. Туспа бурдуо таһаран, эдэр ыал Мындаҕаайыга олохсуйбуттара.

Ийэ, аҕа буолуу төрүттүүр ураты кэлбит бастакы кыыстарын Христина диэн ааттаабыттара. Кини үрдүк үөрэҕи бүтэрэн зоотехник идэтин ылан, кэргэннэнэн 4 оҕолонон билигин бэлыыһаҕа эрихсэтүүр. Агашалара Ленскэй улууһугар олорор. 2 оҕолоох, идэтинэн киинэ үлэһитэ. Наталия Чурапчыга ыалдьытсад үлэһитэ, 3 оҕо ийэтэ, Надя тыабаарыстыбаҕа ыанньыксыттыыр. 4 оҕолоох иин ийэтэ, Дуня кэргэннээх 2 оҕолоох дьиэ хаһаайката. Уолаттара Михаил 4, Валерия 3, Петр 4, Володя 1 оҕолоох ыал аҕалара. Бары тутуспутунан «Адаам» диэн бааһынай хаһаайыстыбатын тэриммиттэрэ. Кыра быраатара Николаай Ион эмиэ манна үлэлииллэр.

Дьячковскайдар хаппыыста үүннэриитинэн дьарыктаммыттара 3 сыл буолла. Сыл ахсын үүнүүтүн ылыылара үрдээн иһэр. Быйыл 3 гектардаах бааһынаттан 100 тонна хаппыыста өлгөм үүнүүтүн ылыттылар. Сайын эрэттэн нэһилиэнньэҕэ бастыҥ хаачыстыбалаах оҕуруот аһын бу көрүҥүн атыылаабыттара. Маны таһынан огурсуну, помидору, моркуобу, укробу үүннэрэллэр. Сайын аттыларыгар баар «Кустук» экологическай лааҕырга витаминнаах аһынан хааччыйар үтүө сабаланыйыны тутуһан аҕаллар.

Улахан ыал аҕа баһылыга Михаил Михайлович идэтинэн механизатор уонна атын эмиэ сүһүөннээх идэлэрэ баһылаабыта. Ол курдук, электромонтер, сварщик, кэлэдчик, тракторист. Бороҥтуой үлэһит үлэни тэриниһи бириһиэдьэнэргэ тиийэ үүммүтэ. 1961 сыллаах ССКП чилиэнэ этэ. Эдэр сылдьан спордунан дьарыктанан сүүрэрэ, хайыһардыыра. Оччолорго чэпчэки атлетикаҕа оройуон сүүмэрдэммит хамаандатыгар киирбитэ. Илимин кэмигэр бултуурун, айылҕаҕа сылдьарын сөбүлүүр.

Күн-күбэй ийэ Харитона Ивановна оҕо эрдэбиттэн фермаҕа үлэтигэр сыстыбыта, ынах сүөһүнү көрөөһүнүгэр үгүс сыратын-сылбатын биэрбитэ. Совхоз тэһүүү үлэһитэ этэ. Кинини 1974 сыллаахха Герой-ийэ бочуоттаах аата иҥэриллибитэ.

Илдьэх аҕа ийэкээн коммунистическай үлэ ударниктын аатын ылбыттара, «Килбиэннээх үлэтин иһин», «Үлэ ветерана» уонна «Кыайыы 50 сыла» үбүлүөйүнэй медалларынан наҕараадаламмыттара. Үлэ ветераннара билигин бочуоттаах сынньалаҥҥа да олордоллор, илиилэрин үлэттэн араарбат дьон.

Таптаан ийэ, эбээ, аҕа, эһээ кинилэри ыччаттарын батыһыннара сылдьан үлэни таптыырга үөрэппиттэрэ, үөрэтэллэрэ кинилэр барыларыгар холобур буолуон сөп.

Мааннайдыы кууттаах таптааларын холбоон эйэдэмнээхтик, биир санаанан салайтарыы ньиир-баачы олоҕу олоруу ыал улуу дьоло буолар.

Л. ДИОДОРОВА.

Мындаҕаайы.

УОТУНАН ООННЬООБОТ ОРДУК

Чурапчытааҕы уоттан быһыыбыт этэрээт инспекцията сылааҥы бигиниинэн ас дьыалата отделын үлэһиттэрин кытта биирдэ улуус киинигэр дьон олорор дьиэлэрин, кварталларын, тэрилтэлэр уонна норуот хаһаайыстыбатын объектарын баһаартан туруктарын көрүүтэ бэрэбиэркэ ыытта.

Онуоха көстөрүнэн, ниэмиэс ааччыйыы ситимнэрин киин уонна 2-с кварталь жителлэрэ туруктара мөлтөх билиннэ. Ол курдук элиэктирэ провода кэрдэбүлгэ кииллэриллибит, оттук хардыылар цистерналара оборудование тас оттунан куруктэ суох.

Баһаарынай оттунаа көрдөбүлгэ эппиэттээбэтиннэн, «Аартык» маҕаһыын уонна лесхоз хонтуоратын гараһа билиҥҥи бобуубутунан сабылла. «Березка» детсад үлэтин тохтото сылдьыбыттар.

Доруобуйа харыстабылын объектарын киин балыыһа терапевтическай, хирургическай, төрүүр отделенилэрыгар уонна оҕо отделениетыгар уоттуулары туттар бастакы средстволара (баһаардааҕы шиттэр) суохтара хайдах да сатаммат. Бу сыһааннанан, чааһынай былаан быһыытынан воочиткаа тэриллэр баар оҥоһуллуохтаахтар.

Аны дьон олорор уопсай дьиэлэрин ылан көрөр буоллахха, ханна да хаһааҕыннаах туттуу, мөнүп биһиги олорорбут. Бу биһиги дьиэбит буолар диэн өйдөбүл суоҕун курдук. Подъезтарга киирдэххэ, бах-сыыс күөдэлэ, биир да бүтүн лаампа, выключатель мэлигир. Туттуллубут газ баллоннара бириэмэтигэр хомуллубакка, иһэ буолан туралларыгар ыһыллар ыллы баара биллибэт.

Бу бэрэбиэркэлээһин түмүгүнэн ордук мөлтөх туруктаах, көрүүлээх-истиилэх дьон олорор дьиэлэринэн Балыыһа Аллараатыгар дьиэлэр ааттанаар. Манна бэл подъезтарыгар ааннара, түннүктэрэ тааһа суох. Дьиэлэр тас оттулларынаабы тиимир кир илиэнэс эмиэ көстүбэт.

Бастакы киинэс кварталларга баар баһаарынай водоколонкаларга өрөмүөн хаһыс да сылын ытыллыбата. Подъезтарга лаампа суоҕунан, таһырдьа тахсалларыгар мэлдьи уотунан сырдаталлар уонна подъезтарга табах тардаллар үгүс. Табахтааһынтан бастынэ хартал түбэлтэ суох хаала сыста.

Тыйымсыыр мантан ылла күүһүрүөхтэрэ. Мөлтөх туруктаах теплотрассалары үчүгэйдик бэрийэхэ, сиэтэ-хото өрөмүөннүөххэ наада. Күһүҥҥүлээн талан этэххэ, топору эһээр түбэлтэтигэр Иркэлэргэ айабас уотунан туттуу буолуоҕа. Ол таасыбатын түһүгэр бары дьаһаллары ылыахха.

Маҥнай аллара баһаар буолар түбэлтэтигэр эһиэхэ суоччу уот кыра буолбатаҕына, бэйэҕит умуруора сатаамаҥ, сулҕалыылаах баһаарынай чааска эбэтэр милицияҕа телефонунан, ол суох буоллаҕына, дьонунан биллэрэ охсуҥ. Паникалаабакка эрэ уһаайа турар сиртэн тахсан аанньыгын ыга сабыҥ. Былыллан тулуһан ыллаарытан сэрэтэргэ умнуман. Кинилэри эмиэ дьиэлэриттэн тахсалларыгар өйдөтүҥ.

Эйиги икки этээскэ баар буоллаххытына, аллара элбэх таҥаска бырааҕыҥ, ыстанан түһэргэ симнаас буолар сына. Эбэтэр радиаторга баайыллыбыт быраастыыҥа, таҥастар быаны солбуйуохтарын сөп. Өсүөтүн түннүгүнэн эрэ быыһанар кыахтаах буоллаххытына, түннүк тас өттүнэн ыстаныыгыт урдуга кыччыырын туһугар илиигит уһугунан ыйаныҥ, тэҥэ ыыһаххыт баарынан кэнниэ, баһаарынай дэры иҥүүгэр.

Маныык быстах суббаары биэрэк туран, эһиэхэ уоттан сэрэхтээх буоларгытыгар баҕарыам этэ.

Анатолий ХРИСТОФОРОВ,
государственнай баһаарынай инспекция инспектора.

■

КУБОГЫ ТӨННӨРӨР САНААЛААХТАР

Сэтинньи 4—11 күннэригэр Москваҕа аныгы-күүстэ дуобаттыгар аан дойду кубогун иһин күрэхтэһии буолуоҕа. Онно биһигиттэн Гаврил Келесов, Иван Бокулааров, Александр Азаров, Василий Ючюгин, Александра Бурнашева киирдилэр. Саха сирин дуобатчыттара 1995 сыллаахха ити кубогу хаһаайыннара буолбуттара. Оттон былырыын, уолаттары кэстибит, кыттыбатахтара.

ОИА.

Дмитрий ДИРИНСКЭЙ

ЭРЭЛИМ

Чурапчы таһынааҕы хирурга Василий Андреевич Готовцевка аныыбын.

Автор.

Өлөр-тиллэр мэнигэрин
Өрт кырбыктыгар турдаҕым,
Эмпэрсэммин, ыарыыбын
Эндэппэккэ билэрин.

Эрэлим — өрүһүйбүт илиигэр,
Эрэлим — айыыс эмчиттэр!

Эн — мин баҕа тирэҕим,
Ол иһин холкубун,
Баар бары ыарыыны
Бэлиэрдэргэ бэлэммин.

Итэҕэйэбин — илиигиттэн,
Эрэнэбин — эрэллээх эмчиттэр!

Ийэ ыраас санааҕытыгар
Үтүө суруйар,
Үрдүк таланыгар,
Үтүөлэр дьылҕаларыгар.

Эрэлим — өрүһүйдэх илиигэр,
Эрэлим — айыыс эмчиттэр!

Ыттар каһаалаатылар

Улууска күһүҥҥү ырааһырдыы ыйдара түмүктэннилэр. Маны сэргэ улууспут кииннигэр нөргүтэ-иһиитэ, хаһаайыннара суох бэйдиэ сылдьар ыттары суох оҥорууга үлэ барыахтааҕа кыаллыбата. Маныаха сэлиэнньэ дьаһалтатын өттүттэн үп көрүллүбэккэ, дьиэ-уот. коммунальнай хаһаайыстыба холбоһуктуу бириэдэтэ үлэҕэ ылсыбата. Ааспыт саасыы ырааһырдыы ыйдарыгар бэрэ-суова 12 бэйдиэ сылдьар ыттар бу бириэдэтин өлөрүллэн утаттылыбыттара.

Балаҕан ыйыгар алтынньы ыйга дьон ыкка ытырыыларыыта ордук элбэтэ. Ол курдук, Н. С. Игнатьева Кольцевая уулусса 8а №-тээх олорор Слепцов К. Н. прививката суох ыта, Л. П. Петрованы П. Алексеев уулусса 19 №-тээх олорор Пономарев В. В. ыта, С. А. Сартыдлеваны ииминньи буолара биллибэт ыт ытырдылар.

Мантан инсторуннан ыттаах хаһаайыттар ыттарын бэйдиэ ыытар эбиттэр, икринирин утары привиика оҥорторботтор. Сайынныдааҕар икки эсэхэ хаһаайыттар ыттарын үөһэ этиллибитин курдук бэйдиэ ыытар, икринириин утары привиика оҥорторбот буоллахтарына уонна ыттара киһини ытырар түбэлтэтигэр ыстарааптааһын миэрэлэрэ туттуллуо диэн сэрэтэр.

Луиза САВВИНА.
СЭН киинин паразитолога.

„АРГЫС" КОМПАНИЯҔА

Республикатааҕы «Аргыс» национальнай-страховой компания, СР Правительствотын уонна «Росгосстрах» ААО бу дьыл от ыйын 22 күнүгээҕи сөбүлэһиилэринэн национальнай страховой компания статуһун ониунан хааллараҥ турар. «Росгосстрах-Аргыс Саха (Якутия)» диэн саҥа ааттанна.

«Аргыс» НСК страховка 38 көрүҥэр лицензиялаах этэ, билигин 75 көрүҥҥэ тиийбит.

Балаҕан ыйыттан үөрэнээччилэргэ дьиэтэн-оһолтон чарчатыылаах страховка түһэрсиилэр буолла. Бу сэтинньи 30 күнүгэр диэри ылыллар. Страховка болдьоҕо — 1 сыл. Үөрэнээччи 1 мөлтөҕүнэ 8 тыһ. солкуобай. Төрөппүт оҕотун бэйэтин баҕатынан 3 мөл. солкуобайтан саҕалаан онтон үөһэ суумаҕа страхуйдалыан сөп.

Маны таһынан СР Правительствотын 1997 с. ыам ыйын 8 күнүнээҕи 174 №-дээх «Саха Республикатын нэһилиэнньэлээх пууннара баһаартан куттала суох буолуулара хааччыйыыта» диэн уурааҕар олоҕуран тэриллэлэр дьиэлэрин-уоттарын страховкалааһын саҥа көрүҥэ киирдэ.

«СО» корр.

ДУОБАТ КҮРЭХТЭҺИИТЭ ЫҤЫРАР

Сэтинньи ый 1-2 күннэригэр Мугудай бөһүөлэгэр дуобакка эр дьоннорго бииргэ олорон бастыыр иһин күрэхтэһии ыытыллар.

Күрэхтэһиигэ кыттыһыахтара чемпионнара, бастыҥ лигаҕа оонньуур үрдүк рейтинглээх спортсменнар кытталлар. Кыттааччылар мэлэр-бэрэр, дьыыр оростуоттары бэйэлэрэ уһуналлар. Кыайыылааҕы быһаарыыга тахсыбыт түбэлтэҕэ 1996 с. дуобат кодексатынан быһаараллар. Кыайыылаахтар дипломунан, бириистэринэн наҕараадаланаллар.

Тэрийэр комитет.

БИЛЛЭРИИ

«Сахапромстройбанк» Чурапчытааҕы филиалыттан чааһынай дьиэ тутуутугар ссуда ылбыт дьон болҕомтолоругар!

1995—1996 сс. чааһынай дьиэ тутуутугар ссуда ылбыт дьон бу дьыл ахсынньы 1 күнүгэр диэри кэлэн 1995, 1996, 1997 сылларга нэсиэттэри төлүүргүтүгэр. Ссуданы төлүүннэриттэн уу харчынан, этэҥҥэ уонна арыынан оҥоһуллар.

Бэлиэлэммит болдьоҕо диэри төлөөбөтөх дьоҥҥо дуогабар быһыытынан, күҥҥэ 0,5 бырыһыан төлөммөтөх сууматтан пеня ааҕыллар.

Саҥа аадырыспыт: Чурапчы сэл. Киров уул. 1 №-рэ. «Куннэй» КП дьиэтин 1 этээһэ.

«Сахапромстройбанк» Чурапчытааҕы филиала.

Бу дьыл балаҕан ыйын 5 күнүгэр Аллараа Бэсэхтэн Талбайаҕа икки киһини аҕалан түһэрбит суоппардар массыыналарыгар хаалбыт суумканы Чурапчы сэлиэнньэтигэр «Саҥа олох» хаһыатыгар тиксэрэллэригэр көрдөһөбүт.

Эҕэрдэлиибит!

Колхознай, совхознай тутуу ветераныын, «Бочуот Знага» орден кавалерын, Сылаҥ нэһилиэгин олохтооҕун, ВИНОКУРОВА Мария Прокопьевнаны 80 сааһыттан итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит.

Күндү Мария Прокопьевна! Эйиэхэ түс бэйэҕэр, оҕолоргор уонна сиэннэргэр түбүгүн доруобуйаны, олоххутугар дьолу-соргуну баҕарабыт.

Сылаҥ нэһилиэгин дьаһалтата, кырдьаҕастарын сэбиэтэ.

x x x

Күндү кийиитин, эбээбитин, кэргэммин, эдьиийбитин, Чурапчы орто оскуолатын секретарь-машинисткатын ЯКОВЛЕВА Клара Петровнаны 50 сааскын туолбут өрөгөйдөөх ис сүрэхтэн итиитик эҕэрдэлиибит.

Мэлдьитин чэгиэн-чэбдик доруобуйалаах, эмэрэх саҥалаах, олоххо дууһалаах, эйэҕэс-элэккэй сыһыаннаах аймах-билэ дьоҥҥун үөрдэ сылдьыаҥ диэн алгыыбыт.

Оҕолоруҥ, сиэннэриҥ, кэргэниҥ Яковлевтар, ийэҥ Александра Никитична Винокурова; аймахтарыҥ Чурапчыттан Сивцевтэр, Винокуровтар, Хатылыттан Еремеевтэр уонна Дмитрий Винокуров дьиэ кэргэттэрэ.

СҮБЭЛЭР

Хаппыыста салаата

Хаппыыста кочаныгын ыраастаан, сууйан, уматыгын ылбаан баран кырбаныллар, кыратык туустаналлар уонна хаппыыста сымнаатар диэри илиинэн убахтаналлар. Сүмэтин тоҕустаран, ыган кэбиһэллэр. Ол кэнниттэн салатницаҕа кутан саахары ыктыа буолуор уксуустаналлар уонна ол курдук 30-40 мүн. туруоруллар. Хаппыыстаҕа биир ньуоска мас арыытын эбэр үчүгэй.

Салаты атыннык эмиэ бэлэмниэххэ сөп. Кырбаммыт хаппыыстаны туустаан, уксуустаан баран кастрюлякаҕа кутуллар уонна хаппыыста итийдэр сымнаатар диэри тохтоло суох булкуйаллар, ол кэнниттэн хаппыыстаны тымнытыллар итиэннэ саахар, арыы кутуллар. 500 г хаппыыстаҕа түөрт гыммыт биирэ уксус, ньуоска аҥара саахар кутуллар.

Хаппыыста котлета

Хаппыыстаны ыраастаан баран үһүс сиикэйгэс ыга кырбаналлар уонна кастрюлякаҕа угуллар. Эбии сылаас үүт кутуллар, онтон кастрюлятын хаппахтаан бэлиитэҕэ угуллар. 30-40 мүн. кэриҥэ буһараллар. Бэлэм хаппыыстаҕа хомуоҕурбат гына булкуйа-булкуйа, сыыйа манка куруппаны кутуллар итиэннэ эбии 5-10 мүн. хаппахтаан бүтэйдии буһараллар. Онтон уоттан таһааран, хаппыыстаҕа сымыыт убаҕаһын эбэн барыллар, туустаналлар, үчүгэйдик булкуйуллар уонна сойутуллубуллар. Сойбутун кэнниттэн котлет оҥоһуллар. Котлеты сымыыт үрүҥүгэр сотуллар, сухаараҕа үүккүрүтэн ылыллар уонна икки өттүн олбу-солбу буһараллар. Котлеты остуолга үүт эбэтэр сүөгэй соустаан тардыллар.

1 кг хаппыыстаҕа ыстакаан аҥара куруппа, ыстакаан аҥара үүт, үс сымыыт, ыстакаан аҥара сухаара уонна үс ньуоска арыы сөп буолар.

Хаппыыста шницель

1 кг хаппыыста, 1 остолобуой ньуоска бурдук, сымыыт, 2 остолобуой ньуоска сухаара, 50 г ыһаах арыыта ылыллар.

Хаппыыстаны ыраастаан, төрдүтэһиттэн араараан сээн буолуор диэри туустаах ууга буһараллар. Ол кэнниттэн дуршлагка кутан уутун сүүрдүллэр уонна сэбирдэхтэрин биир-биир араартаналлар. Хас биирдии сэбирдэҕи конверт курдук быһыылаан суулуналлар, онтон бурдукка булкуйуллар, сымыытынан илиттиллэр уонна икки өттүттэн сухаараҕа булкуйуллар итиэннэ арыыга ыһаарыланар.

Сүрэх эбэтэр быар-гуляш

Сүрэҕи эбэтэр быары сууйаҕын, кырбастыыгын. Ыраастаан, туустаан баран, итии арыылаах луукунаах хобордоокко ыһаарылыыгын. Ыһаарылаабыккын кастрюлякаҕа уган иһэриҥ. Эт ууга тиһиирэрин курдук итии уу кутаҕын итиэннэ томат пюретын, лавровай лиистэ эбэн кастрюляҕын хаппахтыыгын. 1-1.5 чаас устата бүтэйдии буһараҕын

Улуус народнай суутун председателигэр Соловьев Василий Николаевичка таптыыр аҕата, ийэтэ, ЗАГС отделын начальнигар Соловьева Евдокия Дмитриевнаҕа тоһоҕо хотуна, Кэбээйи улууһун Куокуй нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ, тыыл ветерана

СОЛОВЬЕВ Николай Николаевич

Чурапчы хотугу көһөрүллүүтүн кыттыылааҕа, педагогическай үлэ ветерана

КУЛИЧКИНА Екатерина Васильевна

ыалдьан өлбүттэринэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Улуус дьаһалтата.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Уолугар улуус суутун председателигэр Соловьев Василий Николаевичка, кийиитигэр Евдокия Дмитриевнаҕа, сиэннэригэр Колесоваҕа улуустааҕы суут, прокуратура, нотариальнай контуора, адвокатура коллективтара.

—Таптыыр ийэтэ Екатерина Васильевна өлбүтүнэн улуус суутун председателигэр Соловьев Василий Николаевичка, кини дьиэ кэргэнигэр улуустааҕы ис дьыала отделын салалтата уонна личнай састааба.

—Куличкина Екатерина Васильевна өлбүтүнэн уолугар күтүөттэригэр Василий Николаевичка, кийииттэригэр эдьиийдэригэр Евдокия Дмитриевна Соловьеваларга Захаровтар, Пермяковтар, Васильевтар.

Тыыл ветерана, Кыыдааннаах нэһилиэгин олохтооҕо

КАЖЕНКИН Василий Иванович

83 сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

—Тапталлаах эһээлэрэ, аҕалара Василий Иванович өлбүтүнэн кэргэнигэр Каженкина Мария Павловнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр Кыыдааннаах нэһилиэгин дьаһалтата, Арыылаахтааҕы дьааһыла-сад, орто оскуола коллективтара

Таптыыр ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, колхознай-совхознай тутуу ветерана, хотугу көһөрүллүү кыттыылааҕа, Хоптоҕо нэһилиэгин олохтооҕо

ЗАХАРОВА Ирина Дмитриевна

ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, аймахтарыгар, чугастааҕыларыгар билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, аймахтара.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Оҕолоругар, чугас аймахтарыгар Хоптоҕо нэһилиэгин дьаһалтата, кырдьаҕастарын, дьахталларын сэбиэттэрэ.

—Ытыктабыллаах кырдьаҕас саастара Ирина Дмитриевна өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар Мугудайтан, Тэлэйтэн Чурапчыттан аймахтара Захаровтар, Васильевтар, Пермяковтар, Соловьевтар.

Колхознай-совхознай тутуу ветерана, хотугу көһөрүллүү кыттыылааҕа, Хоптоҕо нэһилиэгин олохтооҕо

ВАСИЛЬЕВ Василий Дмитриевич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Оҕолоругар, бары чугас аймахтарыгар Хоптоҕо нэһилиэгин дьаһалтата; кырдьаҕастарын, дьахталларын сэбиэттэрэ, туолба олохтоохторо.

—[illegible] кэргэнигэр Степанида Иннокентьевнаҕа уонна кыыһыгар Александра Васильевнаҕа, оҕолоругар, чугас аймахтарыгар Дириҥнээҕи агрошкола администрацията, профкома, коллектива.

—Кэргэнигэр Васильева Степанида Иннокентьевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр Степанидалыын Чурапчы орто оскуолатын бииргэ үөрэммит бүтэрбит табаарыстара.

—Күтүөттэрэ, аймахтара Василий Дмитриевич өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, убайдарыгар, бииргэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар Мындаҕаайыттан Кандеевтэр, Д. Г. Козлова, М. С. Иванова.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 сах. ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-333, отделы — 21-365, общий — 21-505.

Учредители (соучредители) газеты: Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты: 54007. Объем — 1 усл. п. лист, на 4-х страницах.

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат»

Автор суругар этиллэр санаа редакция санаатын кытта сөп түбэһэр буолбатах. Сурукка ыйыллар чахчылар сөпкө суруллубуттарыгар эппиэтин автор тус бэйэтэ